(इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णयाचा मराठी भाषेत अनुवाद)

मुबंई उच्च न्यायालय
नागपूर खंडपीठ, नागपूर

फौजदारी अर्ज क्रमांक.६४/२०२३

सईद इक्बाल सईद गफूर,

वय-२४ वर्षे, व्यवसाय:- मजूर,

रहिवासी:- देऊरवाडी,

पुनर्वसन

तालुका- आर्णी , जिल्हा:- यवतमाळ

(सध्या अमरावती तुरुंगात, जिल्हा अमरावती) **....अपीलकर्ता**

// विरुद्ध //

१. **महाराष्ट्र राज्य**,

प्रभारी अधिकाऱ्याच्या माध्यमातून,

पोलीस स्टेशन, वडगाव रोड,

यवतमाळ, जिल्हा:- यवतमाळ

२. गुन्हा क्रमांक.३२०/२०१७ मधील एक्स वाय झेड,

दिनांक ३१/०३/२०१७ , पोलीस स्टेशन

वडगाव रोड, यवतमाळ, जिल्हाः यवतमाळ **...... उत्तरवादी**

अपीलकर्त्यासाठी वकील:- श्री.ए.एस.लोंधे

उत्तरवादी क्रमांक.१/राज्यासाठी:- ए.पी.पी श्री. पियुष पेंडके

उत्तरवादी क्रमांक.२ साठी वकील (नियुक्त):- सुश्री. फाल्गुनी बदानी

कोरम:- न्यायमूर्ती जी.ए.सानप
तारीख:- २०/१२/२०२४

मौखिक न्यायनिर्णय :

१. या अपीलात, यवतमालच्या विद्वान अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशांनी पारित केलेल्या दिनांक १८.११.२०२२ रोजीच्या न्यायनिर्णय आणि आदेशाला आव्हान दिले आहे, ज्यामध्ये विद्वान न्यायाधीशांनी अपीलकर्त्याला भारतीय दंड संहितेच्या कलम ३६३, ५०६ आणि ३७६ (२) (एन) अंतर्गत (थोडक्यात, 'आय. पी. सी.') आणि लैंगिक गुन्ह्यापासून बालकांचे संरक्षण अधिनियमाच्या कलम ६ अंतर्गत (थोडक्यात, 'पॉक्सो अधिनियम') दंडनीय गुन्ह्यासाठी दोषी ठरवले. त्याला आय.पी.सी.च्या कलम ३६३ अंतर्गत दंडनीय गुन्ह्यासाठी ३ वर्षांसाठी कठोर कारावासाची आणि द्रव्य दंड रु.५,००० /- भरण्याची शिक्षा सुनावली जाते, कसूर केल्यास सहा महिन्यांसाठी आणखी सश्रम कारावासाची शिक्षा भोगावी लागेल, त्याला आय.पी.सी.च्या कलम ५०६ अंतर्गत दंडनीय गुन्ह्यासाठी

३ वर्षांसाठी सश्रम कारावासाची आणि द्रव्य दंड रु.५०००/-भरण्याची शिक्षा सुनावली जाते,कसूर केल्यास, सहा महिन्यांसाठी सश्रम कारावासाची शिक्षा भोगावी लागेल, त्याला पॉक्सो अधिनियमाच्या कलम ६ अंतर्गत दंडनीय गुन्ह्यासाठी १० वर्षांसाठी सश्रम कारावासाची आणि द्रव्य दंड रु.१०,०००/-भरण्याची शिक्षा सुनावण्यात येते, कसूर केल्यास सहा महिन्यांसाठी साध्या कारावासाची शिक्षा भोगावी लागेल. आय. पी. सी. च्या कलम ३७६ (२) (एन) अंतर्गत दंडनीय गुन्ह्यासाठी स्वतंत्र शिक्षा दिली जात नाही.

२. पार्श्वभूमीची तथ्येः

पी डब्ल्यू-१ ही पीडित मुलगी आहे. पी डब्ल्यू-२ माहिती देणारा तिचे वडील आहेत. अभियोग पक्षाचे प्रकरण जे अहवाल आणि इतर पुराव्यांवरून काढले जाऊ शकते, ते असे आहे की २०१७ साली पीडित मुलगी यवतमाळ येथील रमाबाई आंबेडकर मुलींच्या शाळेत ९ वी इयत्तेत शिकत होती. ती वसतिगृहात राहत होती. सुट्टीमुळे ती तिच्या गावी गेली होती. दिनांक ३१.०३.२०१७ रोजी दुपारी अंदाजे १.०० वाजता तिच्या वडिलांनी तिला परत यवतमाळला आणले आणि तिला वसतिगृहात सोडले. पीडित मुलगी तिच्या वडिलांकडून पैसा घेण्याच्या बहाण्याने वसतिगृहातून बाहेर गेली. तोपर्यंत तिचे वडील त्या जागेवरून निघून गेले होते. असे म्हटले जाते की जेव्हा पीडिता वसतिगृहाच्या गेटसमोर उभी होती, तेव्हा अपीलकर्ता ऑटो रिक्षातून तिथे आला. अपीलकर्त्याने पीडितेचे तोंड बंद केले आणि तिला ऑटो रिक्षात ओढले. त्याने पीडितेला

पांढरकवाडा रस्त्याच्या कडेला ऑटो रिक्षात शेतात नेले. ऑटो रिक्षाचालकाने अपीलकर्त्याला आणि पीडितेला शेतात सोडले आणि निघून गेला. अपीलकर्त्याने पीडितेला शेतजमिनीत नेले आणि तिच्याशी वारंवार लैंगिक संबंध केले. दुसऱ्या दिवशी सकाळी त्याने पीडितेला पुन्हा वसतिगृहात आणले आणि तिला वसतिगृहाजवळ सोडले.

३. पीडित मुलीचे वडील आपल्या मूळ गावी जाण्यापूर्वी पीडितेला भेटण्यासाठी संध्याकाळी ४ वाजता वसतिगृहात परत आले. त्याला पीडित मुलगी वसतिगृहात सापडली नाही. वसतिगृहाच्या पहारेकऱ्याने वडिलांना सांगितले की त्याने पीडितेला वसतिगृहात सोडल्यानंतर लगेचच ती त्याच्याकडून पैसा घेण्याच्या बहाण्याने त्याचा पाठलाग करत होती. माहिती देणाऱ्या व्यक्तीने वसतिगृहाची प्रभारी शालिनी मॅडम हिच्याकडे चौकशी केली. शालिनी मॅडमने त्याला असेही सांगितले की पीडित व्यक्ती त्याने त्या ठिकाणाहून निघताच वसतिगृहातून निघून गेली. माहिती देणाऱ्या व्यक्तीने पीडितेचा शोध घेतला. ती सापडली नाही. त्यामुळे त्याच दिवशी त्यांनी वडगाव रोड पोलीस ठाण्यात तक्रार दाखल केली. ती हरवल्याची तक्रार होती. काही अज्ञात व्यक्तीने त्याच्या मुलीचे अपहरण केले असावे असा संशय त्याला होता.या अहवालाच्या आधारे, गुन्ह्या क्रमांक.३२०/२०१७ नोंद करण्यात आला.

४. दिनांक ०१.०४.२०१७ रोजी सकाळी पीडिता वसतिगृहात परत आली. वसतिगृहाच्या प्रभारी शालिनी मॅडम यांनी तिची चौकशी केली. पीडितेने तिला सांगितले

की ती तिच्या मामाच्या घरी गेली होती. वसतिगृहाच्या प्रभारीने तिच्या वडिलांना फोन केला आणि वसतिगृहात पीडितेच्या येण्याची माहिती दिली. पीडितेचे पालक आणि पीडितेचे मामा वसतिगृहात आले. त्यांनी पीडितेला तिच्या मामाच्या घरी नेले. त्यांनी पीडितेची या घटनेबाबत चौकशी केली. पीडितेने अपीलकर्त्याने तिच्यावर केलेल्या घुसडणीकीच्या लैंगिक अत्याचाराची घटना सांगितली. पोलीस अधिकाऱ्याने पीडितेचा जबाब नोंदवला. या निवेदनाच्या आधारे गुन्ह्यात आणखी गुन्हे जोडण्यात आले.

५. सुरुवातीला हा तपास पी. एस. आय. जयभाय यांनी केला होता. त्यांनी पीडितेला वैद्यकीय तपासणीसाठी पाठवले. त्यांनी अपीलकर्त्याला अटक केले. अपीलकर्त्याविरुद्ध अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) अधिनियम, १९८९ अंतर्गत गुन्हा दाखल करण्यात आला होता. पुढील तपास डेप्युटी. एस.पी पियुष जगताप यांनी केला. पी डब्ल्यू-४ ने घटनास्थळ पंचनामा केला. त्याने शाळेतून पीडितेच्या जन्माच्या तारखेशी संबंधित कागदपत्रे गोळा केली. वैद्यकीय अधिकाऱ्याने गोळा केलेले नमुने तपासणीसाठी आर.एफ.एस.एल अमरावती येथे पाठवण्यात आले होते. न्याय दंडाधिकारी प्रथम श्रेणी, यवतमाळ यांनी पीडितेचा जबाब कलम १६४ अंतर्गत नोंदवला. तपास पूर्ण झाल्यावर पी डब्ल्यू-४ ने अपीलकर्त्याविरुद्ध आरोपपत्र दाखल केले.

६. विद्वान न्यायाधीशांनी अपीलकर्त्याविरुद्ध आरोप निश्चित केला. अपीलकर्त्याने गुन्हा मान्य नसल्याची कबुली दिली. त्याचा आणि पीडित मुलीतील प्रेमसंबंधाचा त्याचा

बचाव चुकीचा आहे. पीडित मुलीच्या कुटुंबीयांना त्याचे पीडित मुलीसोबतचे प्रेमसंबंध आवडले नाहीत आणि त्यामुळे त्याच्याविरुद्ध खोटी तक्रार दाखल करण्यात आली. अभियोग पक्षाने, अपीलकर्त्याचा गुन्हा उघडीस आणण्यासाठी, चार साक्षीदारांची तपासणी केली. विद्वान न्यायाधीशांनी पुराव्यांचा विचार करून, अपीलकर्त्याला वरील गुन्ह्यांसाठी दोषी ठरवले आणि त्याला वरीलप्रमाणे शिक्षा सुनावली. न्यायनिर्णय आणि आदेशाच्या विरोधात अपीलकर्ता या न्यायालयासमोर अपील करतो.

७. मी अपीलकर्त्यासाठी विद्वान वकील श्री. ए. एस. लोंधे आणि उत्तरवादी क्रमांक.१/राज्यासाठी विद्वान एपीपी श्री. पियुष पेंडके यांना ऐकले आहे. पीडित मुलीचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी वकील म्हणून नियुक्त केलेल्या सुश्री.फाल्गुनी बदानी यांनाही मी ऐकले आहे. रेकॉर्ड आणि कार्यवाहीचे अवलोकन केले.

८. अपीलकर्त्याच्या विद्वान वकिलाने सादर केले की अभियोग पक्ष पीडितेची जन्मतारीख सिद्ध करण्यात अपयशी ठरला आहे. रेकॉर्डवर सादर केलेले जन्म प्रमाणपत्र आरोपपत्राचा भाग नव्हते. पीडित मुलीच्या पुराव्याच्या वेळी तो प्रथमच सादर करण्यात आला. शाळेतून गोळा केलेले इतर लेखी पुरावे सिद्ध झालेले नाहीत. पीडितेच्या जन्माच्या तारखेसंदर्भात पीडित आणि तिच्या वडिलांचा पुरावा स्वीकारला जाऊ शकत नाही. असे सादर केले जाते की पीडितेच्या वयाबाबत विद्वान न्यायाधीश चुकीच्या निष्कर्षावर पोहोचले आहेत.

९. विद्वान एपीपीने सादर केले की अभियोग पक्षाने ठोस आणि विश्वासार्ह तोंडी आणि लेखी पुरावा सादर करून हे सिद्ध केले आहे की घटनेच्या तारखेला पीडित मुलगी जवळ जवळ १४ वर्षांची होती. विद्वान एपीपीने सादर केले की अपीलकर्त्याने अभियोग पक्षाने पीडितेची जन्मतारीख सिद्ध करण्यासाठी सादर केलेल्या तोंडी आणि लेखी पुराव्यांना आव्हान दिले नाही. उलटतपासणीत पीडितेच्या जन्माच्या तारखेसंदर्भात कोणताही नकार दिला गेला नाही. विद्वान एपीपीने सादर केले की तपासादरम्यान तपास अधिकाऱ्याने पीडितेचे वय १८ वर्षांपेक्षा कमी असल्याचा आरोप सिद्ध करण्यासाठी शाळेचा रेकॉर्ड गोळा केला होता. विद्वान एपीपीने सादर केले की पीडित मुलीच्या जन्माच्या तारखेशी संबंधित कागदपत्रे आधीच रेकॉर्ड वर आहेत आणि म्हणूनच, पुरावा म्हणून प्रथमच जन्म प्रमाणपत्र सादर केले गेले असे म्हणता येणार नाही. विद्वान एपीपीने सादर केले की ती सार्वजनिक रेकॉर्डची प्रमाणित प्रत आहे. त्याचे अनुमानित मूल्य आहे.

१०. उत्तरवादी क्रमांक.२ चे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी नियुक्त केलेल्या विद्वान वकील सुश्री.फाल्गुनी बदानी यांनी राज्यासाठी विद्वान ए. पी. पी. ने सादर केलेले निवेदने स्वीकारले.

११. मी पुराव्यांचे आणि रेकॉर्डचे बारकाईने अवलोकन केले. रेकॉर्ड अवलोकन केल्याने हे स्पष्ट होते की तपास अधिकाऱ्याने शाळेच्या दाखल रजिस्टर ची प्रमाणित प्रत गोळा केली होती. शाळेच्या दाखल रजिस्टर ची प्रमाणित प्रत हा रेकॉर्डचा एक भाग

आहे. ते आरोपपत्रासोबत दाखल करण्यात आले होते. पीडित मुलीची जन्मतारीख दाखवण्यासाठी हे दस्तऐवज गोळा करण्यात आले होते. हा दस्तऐवज सिद्ध झाला नाही कारण जन्म प्रमाणपत्राची प्रमाणित प्रत सादर केल्यानंतर अभियोग पक्षाने शाळेतून साक्षीदाराला बोलावले नाही. शाळेच्या रेकॉर्डमध्ये नोंदवलेली पीडितेची जन्मतारीख २४.०३.२००३ असल्याचे शाळेच्या रेकॉर्ड मधून स्पष्टपणे दिसून येते. त्यामुळे, माझ्या मते, पीडितेच्या जन्मतारीखासंबंधित दस्तऐवज प्रथमच सादर करण्यात आला होता, असे अपीलकर्त्याच्या वकिलाने सादर केलेले निवेदन कायम ठेवता येणार नाही. हे नमूद करणे आवश्यक आहे की जर जन्मतारीख सिद्ध करण्यासाठी जन्म प्रमाणपत्र सादर केले गेले असते, तर आरोपपत्रासह पीडितेच्या जन्मतारीखेचा रेकॉर्ड सादर केल्याशिवाय, जन्म दाखला विचारात घेण्यापासून वगळणे आवश्यक आहे.

१२. पी डब्ल्यू-१ पीडित मुलीने तिच्या पुराव्यामध्ये सांगितले आहे की तिची जन्मतारीख २४.०३.२००३ आहे. २०१७ साली पीडित मुलगी यवतमाळ येथील रमाबाई आंबेडकर मुलींच्या शाळेत ९ वी इयत्तेत शिकत होती. ती त्या शाळेच्या वसतिगृहात राहत होती. पी डब्ल्यू-२ या तिच्या वडिलांनी सांगितले आहे की पीडितेची जन्मतारीख २४.०३.२००३ आहे. पी डब्ल्यू-१ आणि पी डब्ल्यू-२ ची उलटतपासणीचे अवलोकन केल्यास हे दिसून येईल की या पुराव्याला आव्हान देण्यात आलेले नाही. या संदर्भात पी. डब्ल्यू.-१ किंवा पी. डब्ल्यू.-२ यांना कोणतीही सूचना नाही. पीडित मुलीने तिच्या

पुराव्याच्या वेळी तिच्या जन्म प्रमाणपत्राची प्रमाणित प्रत सादर केली. त्याला निशाणी क्रमांक.२५ देण्यात आले. पी डब्ल्यू-१ च्या उलटतपासणीचे अवलोकन केल्यास हे दिसून येईल की या दस्तऐवजाला आव्हान देण्यात आले नव्हते. त्याचप्रमाणे, हा दस्तऐवज सादर करण्यावर आक्षेप घेण्यात आला नाही. जन्म प्रमाणपत्राची ही प्रमाणित प्रत अवलोकन केल्यावर असे दिसून येईल की ती ०९.०६.२००६ रोजी जारी करण्यात आली होती. या प्रकरणातील गुन्हा मार्च २०१७ मध्ये नोंदवण्यात आला होता. त्यामुळे ही कमतरता भरून काढण्यासाठी पुराव्याच्या टप्प्यावर हे जन्म प्रमाणपत्र प्राप्त झाले असे म्हणता येणार नाही. गुन्हा नोंदवला गेला तेव्हा हे जन्म प्रमाणपत्र पीडितेकडे होते. तपास अधिकाऱ्याने ते गोळा केले नाही. या प्रमाणपत्राच्या अवलोकनाने असे दिसून येईल की पीडित मुलीचा जन्म ०९.०६.२००६ रोजी ग्रामपंचायत, आर्णी, जिल्हा यवतमाळ मध्ये नोंदवला गेला होता. नोंदणीचा नोंदणी क्रमांक ३/१७ डी/६८/२००६ आहे. प्रमाणपत्रात पीडितेच्या पालकांची नावे नमूद करण्यात आली आहेत. रेकॉर्डवर सादर केलेले प्रमाणपत्र हे सार्वजनिक दस्तऐवजाचा उतारा आहे हे लक्षात घेतले पाहिजे. भारतीय पुरावा अधिनियम,१८७२ च्या कलम ७७ नुसार, सार्वजनिक दस्तऐवज प्रमाणपत्राचा उतारा किंवा त्याची प्रमाणित प्रत सादर करून सिद्ध केले जाऊ शकते. या दस्तऐवजाच्या अवलोकनाने असे दिसून येईल की हे प्रमाणपत्र दिनांक ०९.०६.२००६ रोजी जारी केले गेले होते. जन्म प्रमाणपत्राची प्रमाणित प्रत जावक क्रमांकाच्या अधीन होती. ज्या

व्यक्तीने या प्रमाणपत्रावर स्वाक्षरी केली होती तो जन्म आणि मृत्यू नोंदणी अधिनियम, १९६९ (थोडक्यात, '१९६९ चा अधिनियम') अंतर्गत निबंधक आहे. भारतीय पुरावा अधिनियम, १८७२ च्या कलम ३५ अंतर्गत प्रदान केल्याप्रमाणे या दस्तऐवजाला अनुमानित मूल्य आहे. १९६९ अधिनियमाच्या कलम १२ च्या तरतुदींचे पालन करून जन्माची नोंदणी करण्यात आली होती.

१३. तथ्ये आणि परिस्थितीनुसार, मी असा निष्कर्ष काढतो की अभियोग पक्षाने हे सिद्ध केले आहे की घटनेच्या तारखेला पीडित मुलगी १४ वर्षांची होती. पी डब्ल्यू-१ आणि पी डब्ल्यू-२ च्या उलटतपासणीत किंवा त्याच्या ३१३ च्या निवेदनाच्या टप्प्यावरही आरोपींनी ही वस्तुस्थिती नाकारलेली नाही. पुराव्याच्या या भागाला कोणतेही आव्हान नाही. याशिवाय, रेकॉर्डवर सादर केलेला दस्तऐवज पुरावा पीडितेची जन्मतारीख सिद्ध करण्यासाठी पुरेसा आहे. हे लक्षात घेता, विद्वान न्यायाधीशांनी नोंदवलेला निष्कर्ष असे आहे की घटनेच्या तारखेला पीडित मुलगी १४ वर्षांची होती आणि पॉक्सो अधिनियमाच्या कलम २ (१) (डी) अंतर्गत परिभाषित केलेले असे मूल कायम ठेवण्यासारखे आहे. या निष्कर्षात कोणत्याही हस्तक्षेपाची हमी नाही.

१४. अपीलकर्त्याच्या विद्वान वकिलाने सांगितले की अभियोग पक्ष पीडित मुलीच्या पुराव्याची पुष्टी करण्यासाठी चौकीदार तसेच वसतिगृहाची प्रभारी शालिनी मॅडम यांची तपासणी करण्यात अयशस्वी ठरले आहे. पीडित मुलगी आणि तिचे वडील हितसंबंधी

साक्षीदार आहेत. त्यांच्या पुराव्यांमध्ये मोठी विसंगती आहे. पीडित मुलीने सांगितलेल्या घटनेच्या वृत्तावर अजिबात विश्वास ठेवता येत नाही. तिच्या पुराव्यांमध्ये मोठी विसंगती आहे. विद्वान वकिलाने सादर केले की दिलेल्या तारखेला अशी कोणतीही घटना घडली नसल्याचे वडिलांच्या पुराव्यांवरून दिसून येईल. पीडित मुलीशी असलेल्या त्याच्या प्रेमसंबंधामुळे त्याला या प्रकरणात खोट्या पद्धतीने अडकवण्यात आले होते, असा अपीलकर्त्याचा बचाव स्वीकारण्यास पात्र आहे, असे विद्वान वकिलाने सादर केले. विद्वान वकिलांनी सादर केले की वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा पुरावा घुसडणीकीच्या लैंगिक अत्याचाराच्या संदर्भात पीडित मुलीच्या विधानाला पुष्टी देत नाही.

१५. विद्वान एपीपी ने माझे लक्ष मौखिक आणि लेखी पुराव्याकडे वेधले आणि सादर केले की पीडित मुलीने घटनेचा प्रत्यक्ष वृत्तांत सांगितला आहे. विद्वान एपीपीने सादर केले की गुन्ह्याच्या तारखेस पीडित मुलगी १४ वर्षांची असल्याने, पीडित मुलीशी संमतीने लैंगिक संबंध ठेवण्याचा बचाव, प्रगत करण्याचा प्रयत्न केला गेला, तो स्वीकारला जाऊ शकत नाही. मुलाच्या संमतीला फारसे महत्त्व नाही आणि त्यामुळे पॉक्सो अधिनियमांतर्गत दाखल केलेल्या खटल्यात तो बचाव होऊ शकत नाही. विद्वान एपीपी ने सादर केले की पीडित मुलीने विद्वान दंडाधिकाऱ्यांसमोर तसेच शपथ घेऊन न्यायालयासमोर जेव्हा तिचा जबाब कलम १६४ अंतर्गत नोंदवला गेला तेव्हा ही घटना तिने सातत्याने सांगितली आहे. विद्वान एपीपीने सादर केले की वडिलांचा तथ्यांच्या

पैलूवरील पुरावा पीडित मुलीच्या पुराव्याला पुष्टी देतो. दिनांक ३१.०३.२०१७ रोजी वडिलांनी पीडित मुलीला वसतिगृहात सोडले आणि त्या ठिकाणाहून निघून गेले. हे सादर केले जाते की वडील त्यांचे काम झाल्यानंतर वसतिगृहात परत गेले. तिथे त्याला पीडित बेपत्ता असल्याचे आढळले. त्यामुळे तो वडगाव रोड पोलीस ठाण्यात गेला आणि बेपत्ता झाल्याची तक्रार दाखल केली. विद्वान एपीपीने सादर केले की पीडितेच्या वैद्यकीय तपासणीमध्ये पीडितेच्या गुप्तांगांना ताज्या जखमा आढळल्या. डॉक्टरांनी स्पष्टपणे मत व्यक्त केले आहे की पीडिते सोबत घुसडणुकीचा लैंगिंक अत्याचार झाला. विद्वान एपीपीने सादर केले की विद्वान न्यायाधीशांनी त्याच्या निष्कर्षांच्या समर्थनार्थ ठोस आणि प्रत्यक्ष कारणे नोंदवली आहेत.

१६. पी डब्ल्यू-२ हा माहिती देणारा आणि पीडित मुलीचा पिता आहे. त्याने पीडिता हरवल्याची तक्रार दिनांक ३१.०३.२०१७ रोजी सुमारे २३.४१ वाजता नोंदवली. त्याने सांगितले आहे की जेव्हा तो पीडित मुलीच्या वसतिगृहात परत गेला तेव्हा त्याला आढळले की पीडित मुलगी तिथे नव्हती. त्याने पीडित मुलीचा शोध घेतला. पीडित मुलीचा शोध लागला नाही आणि त्यामुळे तो पोलीस ठाण्यात गेला आणि हरवल्याची तक्रार दाखल केली. त्याने सांगितले आहे की दिनांक ०१.०४.२०१७ रोजी सकाळी त्याला वसतिगृहाच्या प्रभारी शालिनी मॅडमचा कॉल आला आणि तिने त्याला सांगितले की पीडित मुलगी वसतिगृहात आली आहे. त्यामुळे पी डब्ल्यू-२ वसतिगृहात गेला. तो

पीडितेला तिच्या मामाच्या घरी घेऊन गेला. त्याच्यासोबत त्याची पत्नीही होती. त्याने सांगितले की तिच्या मामाच्या घरी पीडित मुलीने त्यांना संपूर्ण घटना सांगितली. तिने सांगितले आहे की तिला वसतिगृहात सोडल्यानंतर तिच्या लक्षात आले की तिला पी डब्ल्यू-२ कडून पैसा घ्यावे लागतील आणि म्हणून ती वसतिगृहातून बाहेर आली, परंतु तोपर्यंत पीडब्ल्यू-२ त्या जागेवरून चालले गेले होते. पीडब्ल्यू-२ ने सांगितले की तिने सांगितले की त्यावेळी आरोपी ऑटो रिक्षात तिथे आला आणि जबरदस्तीने तिचे तोंड बंद केले, तिला ऑटो रिक्षात नेले आणि नंतर तिच्यावर बलात्कार केला. पी डब्ल्यू-२ चे विधान नंतर नोंदवले गेले. पीडब्ल्यू-२ ची उलटतपासणी करण्यात आली. असे दिसते की एक किरकोळ चूक वगळता, त्याच्या उलटतपासणीत इतर कोणताही पुरावा समोर आलेला नाही. त्याच्या उलटतपासणीच्या अवलोकनातून असे दिसून येईल की त्याने त्याच्या उलटतपासणीत संबंधित तथ्यांचा सातत्याने पुनरुच्चार केला आहे. तो आणि पीडित मुलगी त्यांच्या गावातून यवतमाळला परत आले आणि त्याने पीडितेला वसतिगृहात सोडले. त्याला असे सुचवण्यात आले होते की पीडित आणि अपीलकर्ता यांच्यात प्रेमसंबंध होते आणि म्हणून त्याने अपीलकर्त्याला खोटे फसवले. पी डब्ल्यू-२ ने ही सूचना नाकारली आहे. पोलिसांसमोर आणि दंडाधिकाऱ्यांसमोर अपीलकर्त्याविरुद्ध खोटे निवेदन देण्यासाठी त्याने पीडितेवर दबाव आणला असे त्याला सुचवण्यात आले. त्याने ही सूचना नाकारली आहे. दुपारी ४ वाजता वसतिगृहात परतल्यानंतर त्याने

पहारेकरी मारोतीशी चौकशी केली, असा पुनरुच्चार त्याने उलटतपासणीत केला आहे. त्याने सांगितले आहे की तिथे तो शालिनी मॅडमला भेटला. त्याच्या उलट तपासणीचे अवलोकन केल्यास असे दिसून येईल की त्या दिवशी वसतिगृहात त्याची उपस्थिती नाकारली गेली नाही.

१७. या प्रकरणातील सर्वात महत्त्वाचा साक्षीदार पीडित मुलगी आहे. घटनेच्या दिवशी पीडित मुलगी १४ वर्षांची होती. ती ९ व्या वर्गात शिकत होती. तिच्या पुराव्यामध्ये तिने म्हटले आहे की दिनांक ३१.०३.२०१७ रोजी तिला तिच्या वडिलांनी वसतिगृहात आणले आणि त्यानंतर तिच्या वडिलांनी वसतिगृहात सोडले. तिने सांगितले आहे की काही काळानंतर तिला समजले की तिला तिच्या वडिलांकडून पैसे घ्यायचे आहेत. त्यामुळे, ती तिच्या वडिलांना बोलावण्यासाठी बाहेर गेली. तिने तिच्या वडिलांना कॉल केला, परंतु ते तिला ऐकू शकले नाहीत आणि निघून गेले. तिने न्यायालयासमोर अपीलकर्त्याला ओळखले. अपीलकर्ता पीडितेच्या घराजवळ राहतो. तिने सांगितले आहे की जेव्हा ती वसतिगृहाच्या गेटजवळ उभी होती, तेव्हा अपीलकर्ता ऑटो रिक्षाने तिथे आला होता. त्याने तिला ऑटो रिक्षात बसण्यास सांगितले, अन्यथा तो तिला ठार मारेल. तिने सांगितले आहे की अपीलकर्त्याने तिचे तोंड बंद केले आणि तिला ऑटो रिक्षात ढकलले आणि तिला पंढरकवाडा रस्त्याने नेले. तिने सांगितले की त्याने तिला रस्त्याच्या कडेला असलेल्या जमिनीवर नेले. तिने सांगितले आहे की तिने अपीलकर्त्याला तिला जाऊ

देण्याची विनंती केली, परंतु त्याने तिला जाऊ दिले नाही. तिने सांगितले आहे की संपूर्ण रात्र अपीलकर्त्याने तिला शेतात ठेवले आणि रात्री त्याने तिच्या इच्छेविरुद्ध आणि संमतीविरुद्ध तिच्याशी दोन वेळा लैंगिक संबंध केले. अपीलकर्त्याने बळाचा वापर केल्याचे तिने सांगितले आहे. तिने सांगितले आहे की तिने प्रतिकार करण्याचा प्रयत्न केला, परंतु काही काळानंतर तिला असहाय्य वाटले. तिने सांगितले आहे की सुमारे पहाटे ५ वाजता अपीलकर्त्याने तिला वसतिगृहात परत आणले. या घटनेची माहिती तिच्या पालकांना दिल्यास तिला ठार मारण्याची धमकी त्याने दिली. त्यानंतर अपीलकर्ता निघून गेला. तिने सांगितले आहे की शालिनी मॅडमने तिच्या ठावठिकाण्याबद्दल तिची चौकशी केली. ती घाबरली होती. तिने तिला ही घटना सांगितली नाही. तिने तिला सांगितले की ती तिच्या मामाच्या घरी गेली होती. त्यानंतर शालिनी मॅडमने तिच्या वडिलांना कॉल केला. तिचे आई-वडील आणि मामा वसतिगृहात आले आणि मामाच्या घरी घेऊन गेले. तिने सांगितले आहे की मामाच्या घरी तिने संपूर्ण घटना तिचे आई-वडील आणि मामा यांना सांगितली. तिने सांगितले आहे की डॉक्टरची तपासणी करताना तिने डॉक्टरांना मारहाणीचा इतिहास सांगितला.

१८. तिच्या उलटतपासणीचे अवलोकन केल्यावर असे दिसून येईल की तिला अशी सूचना दिली गेली होती की तिचे अपीलकर्त्याशी प्रेमसंबंध होते आणि ती स्वतः आरोपीला साथ देत होती. तिच्या उलट-तपासणीत तिने तिच्या सर-तपासणीत नमूद

केलेल्या बहुतांश तथ्यांचा पुनरुच्चार केला आहे. तिने सांगितले आहे की दुपारी सुमारे २ वाजता अपीलकर्त्याने तिला शेतात नेले. तिने सांगितले आहे की ती तेच कपडे घालून वसतिगृहात परतली. शालिनी मॅडम यांच्यावर विश्वास असतानाही तिने ही घटना उघड केली नाही, असे तिने सांगितले आहे. तिच्या उलट-तपासणीचा अवलोकन केल्यास असे दिसून येईल की घटनेच्या घटनेबाबत आणि घटनेत अपीलकर्त्याच्या सहभागाच्या संदर्भात तिच्या पुराव्यावर कोणताही परिणाम झालेला नाही. तिने सांगितले आहे की जेव्हा तिला ऑटो रिक्षातून वसतिगृहात परत आणले गेले, तेव्हा अपीलकर्ता ऑटो रिक्षामध्ये तिच्यासोबत एकटा होता. पीडित मुलीने तिच्या पुराव्यामध्ये घटनेचा प्रत्यक्ष वृत्तांत सांगितला आहे. उलट-तपासणीच्या अवलोकातून असे दिसून येत नाही की तिचे पुरावे काढून टाकण्यासाठी आणि त्यांच्यावर अविश्वास ठेवण्यासाठी महत्त्वाचे कोणतेहे पुरावे रेकॉर्डवर आणले गेले आहे. तिचा पुरावा तिच्या वडिलांच्या पुराव्याशी सुसंगत आहे. अपीलकर्ता तिच्यासाठी अनोळखी नाही. असे दिसते की दिनांक ३१.०३.२०१७ रोजी अपीलकर्त्याने पीडितेचा यवतमाळ पर्यंत पाठलाग केला आणि संधी मिळाल्यानंतर तिचे अपहरण केले आणि तिला एका निर्जन ठिकाणी नेले आणि तिच्याशी लैंगिक संबंध ठेवले. न्यायदंडाधिकारी प्रथम श्रेणी, यवतमाळ यांनी पीडित मुलीचा जबाब नोंदवला. तिच्या निवेदनात तिने शपथ घेऊन न्यायालयासमोर सांगितलेली सर्व तथ्ये उघड केली. तिचा पुरावा अवलोकन केल्यावर, असे म्हणता येणार नाही की पीडितेने सांगितलेल्या

घटनेचा वृत्तांत काल्पनिक किंवा बनावट आहे.

१९. पुढील महत्त्वाचा साक्षीदार वैद्यकीय अधिकारी पीडब्ल्यू-३ आहे. वैद्यकीय अधिकारी डॉ. पूनम कुलसंगे यांनी दिनांक ०१.०४.२०१७ रोजी पीडित मुलीची तपासणी केली होती. पीडित मुलीने डॉक्टरांना मारहाणीचा इतिवृत्त सांगितला. हल्ल्याचा इतिवृत्त निशाणी-४४ (वैद्यकीय प्रमाणपत्र) येथे नोंदवला गेला आहे. पीडितेने वैद्यकीय अधिकाऱ्याला सांगितलेल्या हल्ल्याचा इतिवृत्त, तिने न्यायालयासमोर आणि दंडाधिकाऱ्यांसमोर शपथ घेऊन सांगितलेल्या घटनेशी सुसंगत आहे. वैद्यकीय अधिकाऱ्याने असे स्पष्ट केले आहे की पीडितेच्या खाजगी भागाची तपासणी केल्यावर तिला सकाळी ७ वाजताच्या स्थितीत ताजे योनिपटल फाटल्याचे दिसले. तिने अभिसाक्ष दिली आहे की ती दुखापत ताजी होती आणि तिचा रंग लालसर होता. २४ तासांच्या कालावधीत ही दुखापत झाल्याचे तिने सांगितले आहे. अपीलकर्त्याच्या वतीने डॉक्टरांची उलटतपासणी करण्यात आली. उलटतपासणीचे अवलोकन केल्यास असे दिसून येईल की पीडितेच्या योनिपटलावर ताज्या जखमा असल्याबद्दल वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा पुरावा नष्ट करण्यात आलेला नाही. वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा पुरावा मटेरियल पैलूंवर पीडितेच्या विधानाला पुष्टी देतो. अपीलकर्त्याने आपल्या बचावात म्हटले आहे की त्याचे पीडित मुलीशी प्रेमसंबंध होते. उलट-तपासणीत अपीलकर्त्याने सर्व साक्षीदारांसमोर दिलेल्या त्याच्या बचावातून असे दिसून येते की अपीलकर्त्याने असा

युक्तिवाद केला आहे की पीडित मुलीशी झालेला संभोग सहमतीने झाला होता. हा बचाव स्वीकारला जाऊ शकत नाही. ताजे योनिपटल ७ वाजताच्या घड्याळाच्या स्थितीत फाटणे हे पीडित सोबत लैंगिक संबंध ठेवले गेले होते या वस्तुस्थितीचे सूचक आहे. तपासणीच्या२४ तासांच्या आत दुखापत झाल्याचे डॉक्टरांनी सांगितले आहे. वस्तुस्थितीच्या भूतकाळावरील वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा पुरावा पीडित मुलीच्या पुराव्याला पुष्टी देतो.

२०. असे सादर केले जाते की कोणताही स्वतंत्र साक्षीदार नाही आणि म्हणूनच, हितसंबंधी पीडब्ल्यू-१ आणि पीडब्ल्यू-२ चा पुरावा स्वीकारला जाऊ शकत नाही. माझ्या मते, हे निवेदन एकापेक्षा जास्त कारणांसाठी स्वीकारले जाऊ शकत नाही. बलात्काराच्या पीडितेच्या साक्षीला पुष्टी देण्याची गरज नाही, ही कायद्याची निश्चित स्थिती आहे. बलात्काराच्या पीडितेची एकच साक्ष दोषसिद्धीच्या आधारासाठी पुरेशी आहे. बलात्काराच्या गुन्ह्यातील पीडितेची तुलना जखमी साक्षीदाराशी किंवा त्याऐवजी जखमी साक्षीदाराच्या वरच्या स्थानावर केली जाऊ शकते, ही एक निश्चित स्थिती आहे. त्यामुळे बलात्काराच्या पीडितेच्या साक्षीला साथीदाराच्या साक्षीप्रमाणे पुष्टी मिळावी असे कायद्याने आदेश दिलेले नाहीत. अभियोग पक्षाचे प्रकरण केवळ पीडितेच्या साक्षीवर अवलंबून असताना न्यायालयाने बलात्काराच्या पीडितेच्या पुराव्याची काळजीपूर्वक दखल घेतली पाहिजे. बलात्काराच्या पीडितेच्या पुराव्याचे अवलोकन केल्यावर

न्यायालयाचे समाधान झाले पाहिजे की तो विश्वसनीय आणि विश्वासू आहे. जर पुरावा विश्वासार्ह आणि विश्वासू असल्याचे आढळून आले तर त्याला दोषसिद्धीचा आधार बनवले जाऊ शकते. पुष्टीकरणाची गरज नाही. या प्रकरणात, पीडित मुलीचा पुरावा उत्कृष्ट दर्जाचा आहे. उलटतपासणीत तिची साक्ष ढळलेली नाही. वैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या पुराव्यांवरून तिच्या पुराव्याची पुष्टी झाली आहे.

२१. वरील बाबी लक्षात घेता, मी असा निष्कर्ष काढतो की विद्वान न्यायाधीशांनी पुराव्याचे योग्य अवलोकन केले आहे. विद्वान न्यायाधीशांनी त्याच्या निष्कर्षांच्या समर्थनार्थ ठोस आणि प्रत्यक्ष कारणे नोंदवली आहेत. या प्रकरणात, पॉक्सो अधिनियमाच्या कलम २९ च्या तरतुदी समान बलावर लागू होतील. अभियोग पक्षाने ठोस आणि प्रत्यक्ष पुरावे सादर करून आरोपाप्रकरणी मूलभूत तथ्ये स्थापित केली आहेत. पॉक्सो अधिनियमाच्या कलम २९ अंतर्गत प्रदान केल्याप्रमाणे अपीलकर्त्याविरुद्ध अनुमान लावले गेले. अपीलकर्ता कोणताही पुरावा सादर करून उक्त गृहीतक खंडन करण्यात अपयशी ठरला आहे. अपीलकर्ता अभिलेखावरील उपलब्ध पुराव्याच्या आधारे हे गृहीतक खंडन करण्यास पुरेसे आहे असे समाधान करण्यात अयशस्वी ठरला आहे.

२२. हे लक्षात घेता, मी असा निष्कर्ष काढतो की या अपिलात काहीही तथ्य नाही. त्यामुळे अपील फेटाळण्यास पात्र आहे.

२३. उच्च न्यायालय विधी सेवा उपसमिती, नागपूर, नियमानुसार पीडितेचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी नियुक्त केलेल्या विद्वान वकिलाला शुल्क देतील.

२४. फौजदारी अपील निकाली काढली जाते. प्रलंबित अर्ज असल्यास, निकाली काढली जाते.

(न्यायमूर्ती जी.ए.सानप)

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल".